

Tema broja: VRHOVNI SUD SRBIJE

STO ODLUKA MESEČNO

Nikola Latinović *PREDSEDNIK KRIVIČNOG ODELJENJA*

Svi procesi optuženima za ratne zločine, organizovani i klasičan kriminal, koji su okončani ili još traju u Okružnom sudu, dobijaju svoj konačni epilog u Vrhovnom sudu Srbije jer on u drugom i trećem stepenu odlučuje o žalbama na presude prvostepenog suda. Krivično odeljenje Vrhovnog suda Srbije tokom 2005. godine donosilo je u proseku stotinu odluka mesečno, a broj primljenih predmeta u odnosu na 2004. godinu porastao je za sedam procenata.

Ali, da je obim posla izuzetno uvećan još bolje svedoči podatak da je predmeta koji su pristigli po žalbi bilo 2.477 odnosno čak 20 odsto više. Preciznije, reč je o 350 predmeta više.

Nikola Latinović, predsednik Krivičnog odeljenja Vrhovnog suda Srbije, u razgovoru za "Pravdu u tranziciji" ističe da je rešavanje predmeta po žalbi najvažniji deo posla.

- Pored toga sudije krivičari odlučuju i o žalbi na rešenja o produženju pritvora i rešenja o određivanju pritvora, zatim o ponavljanju postupka. Pored toga, odlučujemo i o žalbama na rešenje o uslovnom otpustu. Takozvani Kr predmeti ili delegacije prenošenja mesne nadležnosti su takođe na spisku naših obaveza. To je retko, ali dešava se, na primer, da sudija bude optužen za klevetu pa naravno nije uputno da postupak vode njegove kolege. Rešava se i o sukobu nadležnosti između sudova. Pod oznakom KZU su predmeti u kojima se odlučuje po zahtevima za vanredno

ublažavanje kazni – objasnio je Latinović.

Život

Predsednik Krivičnog odeljenja objašnjava da su najčešći razlozi za ublažavanje kazne zdravstveni.

- Tako smo, na primer, imali neprijatne situacije koje je kreirao sam život. Postoji precizan raspon kazni i one se mogu ublažiti samo do određene mere. Dešavalo se da mladići koji nikada nisu napravili nikakav prekršaj, a bili su recimo na Kosovu za vreme i nakon bombardovanja, pa i kasnije, budu uhvaćeni sa bombom ili nekim drugim oružjem koje su doneli ili sakrili negde u štalu ili kuću. Kazna se nije mogla ublažiti i smanjiti ispod jedne godine. Dok je za drogu, gde je raspon kazne između jedne i 10 godina, ona mogla biti i manja od godinu dana – rekao je Latinović.

On se seća primera žene koja je išla na Kosovo da traži sina i u nedrima ponela bombu zbog lične bezbednosti. Kod žene koja nikada nije izvršila ni jedno krivično delo niti prekršaj nađena je bomba i kazna nije mogla biti blaža od godinu dana zatvora. Na sudu je izjavila da bi to opet učinila i da će je poneti kako bi se zaštitila jer na Kosovu čoveka na putu može svašta da snađe.

Poseban problem, kako kaže Latinović, je bio taj što je u jednom periodu maksimalna kazna iznosila 15 godina, izuzev za teška krivična dela gde je zaprećeno 40 godina zatvora. Ta najteža kazna je u jednom periodu mogla da se ublaži na 15 godina. Sada je novim Krivičnim zakonikom kao najteža predviđena kazna u rasponu od 30 do 40, pa je ublažavanje u tom rasponu jednostavnije. Kazna se može izuzetno ublažiti za recimo dve tri godine, a ne sa 40 na 15 godina, kao ranije.

Pod oznakom KZP su zahtevi osuđenih za ispitivanje zakonitosti presuda. Predsednik Krivičnog odeljenja je naglasio da se čak i protiv odluka Vrhovnog suda za sada može podneti ovakav zahtev. On je izrazio nadu da će ova nelogičnost biti ispravljena novim izmenama Zakonika o krivičnom postupku. Jer, Vrhovni sud je najviša instanca, objašnjava Latinović i dodaje da nije baš prijatno i uputno da kolege sa kojima, recimo sudi u drugim većima, odlučuju kao posebno veće o odluci prvog veća.

- U situacijama kada se sudi u trećem stepenu, za najteža krivična dela, recimo višestruko ubistvo, sud

odlučuje u petočlanom veću. Ako, usledi žalba u trećem stepenu se odlučuje u sedmočlanom veću i za to je potrebno već dvanaest sudija. To je problem jer mi sudimo i redovne predmete, neke kolege su u Veću za ratne zločine i većima za organizovani kriminal. Pored toga mi odlučujemo i po zahtevima za zaštitu zakonitosti republičkog javnog tužioca koji ima pravo da ih podnese ako smatra da je povređen zakon. Mi imamo manje sudija nego 1999. godine, kada je krivičara bilo 30. Sada nas je 25, a obim posla je povećan. Tada je i broj predmeta bio daleko manji, između 1.700 i 1.800. Dakle, mi bismo mogli da imamo još pet do šest sudija - rekao je Latinović.

Krivično odeljenje ima pet veća, a od sudija iz tih veća formirana su i dva posebna koja sude organizovanom kriminalu, kao i jedno za ratne zločine. U svakom veću je po pet sudija. Nakon stupanja na snagu Zakona o maloletnicima, od 1. januara je formirano i Veće za maloletnički kriminal. Pored toga, tu je i veće koje postupaju po žalbama na bivše predmete vojnih sudova koji su prešli u nadležnost redovnih. Predsednici veća su sudije Nikola Latinović, koji je pored toga što je šef celog odeljenja i predsednik Nadzornog odbora Vrhovnog suda Srbije, zatim Novica Peković, Janko Lazarević, Dragiša Đorđević i Dragomir Milojević.

Nikola Latinović je objasnio da sudije imaju i brojne druge obaveze, učestvuju i u kontroli i obilasku nižih sudova, zatim u radu na izradi zakona. Na pitanje ima li pritisaka na sudije Vrhovnog suda i nepovoljnih uticaja medija koji često donose presude i zaključke pre vremena, Latinović je odgovorio da otvorenih pritisaka nema.

- Ipak, uticaj onoga što se objavljuje je posredan, ali može imati i negativne posledice naročito na suđenja u nižim sudovima. Dešava se da svedoci govore javno u tv programu pre nego što su i došli na sud, da se čak objavljuju podaci iz istrage vezano za predmete i suđenja organizovanom kriminalu - rekao je Latinović.

Specifičan krivični postupak

Svi procesi optuženima za ratne zločine, organizovani i klasičan kriminal, koji su okončani ili još traju u Okružnom sudu, dobijaju svoj konačni epilog u Vrhovnom sudu Srbije jer on u drugom i trećem stepenu odlučuje o žalbama na presude prvostepenog suda. Međutim, postupak pred Vrhovnim sudom značajno se razlikuje od suđenja u prvom stepenu.

Od trenutka kada predmet dođe u Vrhovni sud, u roku od tri meseca mora da se zakaže sednica, dakle ne glavni pretres kao u prvom stepenu. Predmet se najpre zavodi u upisnik, zatim se šalje republičkom javnom tužiocu na izjašnjenje, pa se posle dve nedelje vraća u sud. Tada se, po pravu na prirodnog sudiju, dakle po redosledu, određuje koje će veće dobiti predmet. Određuje se sudija izvestilac, koji ne mora biti predsednik veća, i on zakazuje datum sednice. Sednica može biti javna i nejavna, a ako je javna i ako je u pitanju krivično delo koje se goni po službenoj dužnosti, onda se o datumu sednice obaveštava Republičko javno tužilaštvo, a obaveštenja se šalju i optuženima i braniocima ako su u svojim žalbama istakli zahtev da budu obavešteni.

Ako su optuženi u pritvoru, a zahtevali su da budu obavešteni o sednici, onda je Vrhovni sud dužan da obezbedi njihovo prisustvo tako što izdaje naredbu o privođenju optuženih iz zatvora. Međutim, javna sednica može da se održi čak i u odsustvu svih stranaka, jer one nisu dužne da prisustvuju sednici iako su obaveštene. Optuženi koji nije u pritvoru takođe ne mora da prisustvuje sednici. Dakle, za razliku od glavnog pretresa, koji ne može da se održi bez prisustva optuženih i njihovih branilaca, na sednicama Vrhovnog suda to nije obavezno jer se ovde ne izvode dokazi već sudija izvestilac samo izlaže stanje stvari u predmetu, predstavlja prvostepenu presudu i žalbe na tu presudu, kao i izjašnjenje republičkog javnog tužioca. Posle toga reč ima zamenik republičkog tužioca, zatim branioci optuženih i na kraju optuženi. Time se završava javni deo sednice, a posle toga petočlano sudsko veće odlučuje iza zatvorenih vrata. O javnoj sednici i o odlučivanju se vodi zapisnik, koji potpisuju svi članovi veća i zapisničar, a to u Vrhovnom sudu nije daktilograf već sudski savetnik sa položenim pravosudnim ispitom. Veće Vrhovnog suda može da potvrdi, ukine ili preinači odluku prvostepenog suda, u celini ili u pojedinim delovima. Presuda može biti preinačena u pogledu odluke o krivici optuženih, zatim u delu odluke o kaznama ili u pogledu pravne kvalifikacije krivičnog dela. Odluka se donosi većinom glasova članova veća.

Na odluku Vrhovnog suda u drugom stepenu ne mogu se izjavljivati žalbe, osim u predmetima u kojima je zaprećena najteža kazna - od 30 do 40 godina. Presuda postaje pravosnažna tek kada se iscrpe i vanredni pravni lekovi, a to su zahtev za vanredno ublažavanje kazne, zahtev za ispitivanje zakonitosti pravosnažne presude, zahtev za zaštitu zakonitosti i ponavljanje krivičnog postupka.

Veće za ratne zločine

Veće za ratne zločine Vrhovnog suda Srbije do sada nije primilo ni jedan predmet po žalbama na prvostepene presude Veća za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu, ali su redovna veća Vrhovnog suda

odlučivala o presudama u "slučaju Sjeverin" i protiv optuženog Saše Cvjetana jer su ti postupci počeli pre osnivanja posebnih veća. Presude su u oba predmeta već po jedanput bile ukinute, a sada su u toku postupci po žalbama.

Očekuje se da uskoro u Vrhovni sud stigne presuda optuženima za ubistvo dve stotine hrvatskih zarobljenika na poljoprivrednom dobru Ovčara kod Vukovara, a tokom ove i sledeće godine trebalo bi da budu završeni procesi protiv optuženih za zločine kod Zvornika („Žute ose“), Trnova („Škorpioni“) i na Kosovu (masovne grobnice u Batajnici, slučaj Antona Lekaja i drugi).

– Veće je odlučivalo u tim predmetima po žalbama na rešenja o produženju pritvora, o izdvajanju spisa, o nadležnosti, kao i o svim ostalim rešenjima koja su donošena pred Većem za ratne zločine Okružnog suda, a na koja su izavljivali žalbe tužioci, branioci i optuženi. Međutim, očekujemo da će u ovoj i narednim godinama biti procesuiran još veći broj predmeta s obzirom da se rad Haškog tribunala privodi kraju. Novi predmeti koji su započeti pred Tribunalom biće ustupljeni našem pravosuđu, a realno je očekivati da će i naše Tužilaštvo za ratne zločine pokrenuti određeni broj novih postupaka – kaže za "Pravdu u tranziciji" predsednik Veća za ratne zločine sudija Janko Lazarević.

On ističe da će se zbog velikog broja predmeta ubrzo ukazati potreba za osnivanjem još jednog veća Vrhovnog suda Srbije za ratne zločine. To je neophodno da bi se procesi što brže okončali jer su izuzetno obimni i složeni.

– Suviše je rano govoriti o budućem broju tih predmeta s obzirom na određene teškoće vezane za prikupljanje dokaza, ali to je naša državna obaveza i ukoliko svi organi budu radili u skladu sa svojim zakonskim obavezama, nadam se da će se ti postupci blagovremeno i zakonito sprovesti – kaže Lazarević.

Veće za ratne zločine Vrhovnog suda Srbije ima ukupno šest sudija. Pored predsednika Veća, to su sudije Novica Peković, Slobodan Gazivoda, Nikola Latinović, Dragomir Milojević i Sonja Manojlović.

TRI TELA VRHOVNOG SUDA

Nadzorni odbor

Nadzorni odbor Vrhovnog suda Srbije za godinu i po dana od svog osnivanja dobio je 1.500 predstavki građana, advokata i osuđenih i rešio više od polovine predmeta (827).

Nikola Latinović, predsednik Nadzornog odbora Vrhovnog suda Srbije kaže da je za poslednjih godinu i po dana od kada odbor postoji u 13 slučajeva iniciran postupak za razrešenje sudija.

- Polovina kolega koje su nesavesno radile svoj posao sami podnose zahtev za prestanak sudijske funkcije kako bi pod manje neprijatnim okolnostima mogli da odu u advokaturu. O razrešenjima odlučuje Veliko personalno veće i to nije u našoj nadležnosti. Najveći broj predmeta su predstavke osuđenih, a kuriozitet je da smo u rukama imali predstavku čoveka koji je osuđen daleke 1952. godine. Bilo je još takvih predmeta u kojima su presude donete još polovinom prošlog veka. Predstavke građana i stranaka, pre svega u parnici, često nisu potkrepljene argumentima i precizno napisane, što je i normalno. U parnici je jedna strana uvek nezadovoljna odlukom suda – rekao je Latinović.

On je napomenuo da je nadležnost Nadzornog odbora da kontroliše jesu li sudije radile savesno, zakazivale suđenja, poštovala rokove, a razmatraju se i predstavke potkrepljene očiglednim dokazima koji ukazuju na korupciju, pa čak i izlazi na teren, kao što je bio slučaj u Kraljevu po pritužbi advokata Boška Ristića. Ipak, građani često neznajući za delokrug rada odbora šalju raznorazne predstavke koje više liče na dopise službama za molbe i žalbe.

- Mnogo materijala dobili smo i od Saveta za borbu protiv korupcije i njegove predsednice Verice Barać, ali odbor ipak nije istražni organ i ne može raditi posao koji bi trebalo da obavljaju neki drugi organi i službe. Mi ne možemo menjati i preispitivati presude, ali možemo razmatrati predstavke gde je osnovana sumnja da je sudija povredio zakon - rekao je Latinović.

Predsednik odbora je naglasio da ovo telo nema svoju službu što predstavlja problem. Predmeti se iznose prema rasporedu kao i svaki drugi. Odbor odlučuje tako što prvo razmatra da li je predstavka osnovana, a na posebnoj sednici donosi odluke. Nadzorni odbor ima pet članova, a kako objašnjava sudija Latinović, princip je da prilikom odlučivanja na sednici bude prisutno najmanje njih četiri.

Članovi odbora su, osim predsednika, i sudije Dragiša Đorđević, Vladimir Tamaš, Branislava Apostolović i Ljubodrag Pljakić. Nadzorni odbor je nezavisan u svom radu i potpuno samostalno donosi odluke.

Nikola Latinović je napomenuo da se sednice odbora održavaju redovno, u proseku jednom nedeljno, i da

je osim malog zastoja u rešavanju predmeta nastalog zbog objektivnih okolnosti, u potpunosti uspostavljena odgovarajuća dinamika u radu tako da će broj rešenih predmeta sigurno u narednom periodu biti veći.

Veliko personalno veće

Veliko personalno veće Vrhovnog suda Srbije odlučuje o statusnim pitanjima sudija, utvrđivanju razloga za prestanak sudijske dužnosti, odlasku u penziju i razmatra zahteve za razrešenje sudija. VPV odlučuje u postupku koji je zatvoren za javnost, ima predsednika i devet članova. To su sudije sa najdužim sudijskim stažom.

Tri člana su sudije krivičari, tri iz građanske materije i tri koji su specijalizovani za upravnu materiju. Biraju sa na po dve godine. Za predsednika sami biraju sudiju iz sastava VPV.

Predsednik ovog tela je sudija Miroslav Cvetković. Veliko personalno veće donosi odluke samostalno. Prilikom odlučivanja o tome ima li uslova za razrešenje sudija, što je možda i najdelikatniji posao, može se sprovesti i pravo malo suđenje i omogućiti sudiji da se izjasni o primedbama na njegov rad, izvrši uvid u predmete u kojima je on postupao.

Odluke ovog organa u ovakvim slučajevima izazivaju veliko interesovanje javnosti naročito kada je zahtevano razrešenje povezano sa medijski interesantnim predmetima ili velikim zamerka na rad pojedinih sudova, predsednika sudova i sudija.

Veće pri odlučivanju povodom zahteva za razrešenje, zbog nesavesnog ili nestručnog rada, može sudiji izreći meru upozorenja ili uklanjanja iz suda od jednog meseca do jedne godine. Ove mere koje su izrečene upisuju se u lični list sudije. Dok mera uklanjanja traje, sudija ima položaj kao da je udaljen sa dužnosti.

Opšta sednica

Po nazivu bi se moglo pogrešno zaključiti da se radi samo o nekom sastanku u određenom sastavu, ali Opšta sednica je mnogo više od toga. To je telo koju čine sve sudije i predsednik Vrhovnog suda Srbije, koji rukovodi njenim radom. Glasanje na Opštoj sednici može biti javno i tajno, a to zavisi od odluke većine prisutnih sudija. Obavezno se vodi i zapisnik koji se čuva u arhivi suda.

Nadležnost ovog tela je usvajanje pravnih stavova, davanje mišljenja o nacrtima zakona i drugim propisima važnim za sudsku vlast, razmatranje primene zakona i rada sudova u Republici. Opšta sednica bira među sudijama pozivne članove Visokog saveta pravosuđa i predlaže kandidate za jednog stalnog člana VSP koga bira Narodna skupština Srbije. Takođe, ona bira i članove Nadzornog odbora Vrhovnog suda Srbije, zatim tri člana Republičkog odbora za rešavanje sukoba interesa.

Propisivanje merila vrednovanja savesnosti i uspešnosti u vršenju sudijske funkcije je još jedan od važnih poslova Opšte sednice kao i propisivanje koji su postupci oprečni dostojanstvu, nezavisnosti sudije i štetni po ugled suda.

Opšta sednica donosi Poslovnik o uređenju i radu Vrhovnog suda Srbije i Poslovnik Velikog personalnog veća. Pored ovih dokumenata, ovo telo utvrđuje vrste i načine stručnog usavršavanja sudija, odlučuje o prigovoru predsednika Vrhovnog suda izjavljenom protiv odluke Velikog personalnog veća o njegovom udaljenju.

Tu je i odlučivanje o prigovoru sudija koji su izjavljeni protiv mere VPV u postupku za razrešenje, zbog nesavesnog i nestručnog obavljanja dužnosti. Opšta sednica postavlja sudiju koji vrši dužnost predsednika Vrhovnog suda i odlučuje o izuzeću predsednika suda. Zadatak sednice je i da postavlja sekretara Vrhovnog suda Srbije i savetnike.